

Nederlandse taal: Ontluikende en beginnende geletterdheid - peuters (pre-fase)

Mondelinge taalvaardigheid

Woordenschat en woordgebruik

- uitbreiden van de receptieve woordenschat
- uitbreiden van productieve woordenschat
- gebruiken van nieuwe woorden in andere situaties (betekenisuitbreiding, semantiek)
- gebruiken van steeds meer verschillende en complexere woorden
- (nieuwe) woorden vormen (morfologie)

Sprekken

vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing

- uitspreken van alle klinkers en medeklinkers in een woord zoals ook onbeklemtoonde lettergrepen en alle achter elkaar staande medeklinkers (bijv. 'banaan' i.p.v. 'naan', 'trap' i.p.v. 'tap')
- klanken vormen met het Nederlandse klanksysteem (fonologie)
- zinnen vormen (syntaxis)
- vertellen op een begrijpelijke en verstaanbare wijze
- beschrijven van iets of iemand uit de eigen omgeving met gebruik van losse woorden of eenvoudige zinnen
- uitvoeren van eenvoudige, korte spreektaken met het doel om te amuseren of informeren (bijv. zingen van een kort eenvoudig liedje of opzeggen van een versje)

non-verbale communicatie en visuele ondersteuning

- gebruiken van gebaren en mimiek om boodschappen te ondersteunen
- vertellen aan de hand van (zelf meegenomen) materiaal

Luisteren

- ontwikkelen van verhaalbegrip
- luisteren naar en begrijpen van uitleg over activiteiten en taken
- luisteren naar en begrijpen van instructie(-s) (bijv. bij activiteiten in de groep)
- luisteren naar en begrijpen van een verhaal (eenvoudige chronologische structuur met korte zinnen) (bijv. tijdens of na het voorlezen passende prenten aanwijzen)
- luisteren naar liedjes en versjes
- luisteren naar eenvoudige voorstellingen, belevenissen van volwassene of kind
- luisteren en begrijpen van gesproken tekst op radio, tv en internet (bijv. (educatieve) series of programma's, digitale prentenboeken en luisterboeken)
- samenvatten van wat wordt verteld (bijv. in het kort een belangrijke gebeurtenis uit een prentenboek navertellen)
- evalueren van wat wordt verteld (bijv. kort reageren op de inhoud in antwoord op vragen)

Gesprekken voeren

- gesprekjes voeren met de leidster en/of een ander kind
- uiten van een mening en deze vergelijken met de mening van anderen
- beantwoorden van verschillende type vragen met korte taaluitingen en eventueel ondersteunt door gebaren (vraagtypen zoals aanwijsvragen; luistervragen; wie-wat-waar-vragen; keuzevragen (tussen twee dingen kiezen); voorspelvragen)
- stellen van vragen om ergens meer over te weten te komen (bijv. wie, wat, waar, waarom) of hulp te krijgen (bijv. op de beurt wachten en naar elkaar luisteren)
- kennismaken met enkele gespreksregels (bijv. op de beurt wachten en naar elkaar luisteren)
- gebruiken van gebaren en mimiek om gespreksbijdragen te ondersteunen
- (spontaan)reageren op een ander kind of de leidster (bijv. door iets over zichzelf te vertellen)

Aanvankelijk lezen

Leesplezier

- ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving
- meeleven met prentenboeken (leesbeleving)
- genieten van voorgelezen versjes, gedichtjes, rijmpjes of verhalen

Oriëntatie op verhaal en tekst

- bladeren door (prenten-)boeken
- ontdekken dat illustraties ook een verhaal vormen (begrijpend luisteren)
- herkennen van (bekende) veelvoorkomende pictogrammen (bijv. handen wassen)
- herkennen van verschillende vormen van schriftelijke communicatie uit de eigen leefwereld (bijv. sturen en ontvangen van berichten zoals met Whatsapp)
- (mondeling) reageren op 'tekst' met blijk van herkenning, waardering en eigen mening
- ontdekken dat er verschillende soorten schriftelijke bronnen zijn

Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe

- spelen met klanken (fonemen) en symbolen
- bewust worden van klanken in woorden
- spelen van spelletjes rond taal (woord- en klankspelletjes)
- ontdekken van relaties tussen klanken en letters in een speelse context (alfabetisch principe)
- ervaringen opdoen in rijmen
- herkennen van symbolen

Aanvankelijk schrijven

Oriëntatie op geschreven taal

- interesse tonen in geschreven taal
- ontdekken dat tekens gebruikt worden om iets te vertellen
- ervaren dat tekenen en tekens mogelijkheden bieden tot communicatie
- naschrijven, stempelen of typen van letters en woorden (bijv. eigen naam, logo's, merknamen, namen van producten)
- spelen met letters en woorden (versieren en kleuren van letters en woorden)
- verschil ontdekken tussen 'schrijven' en 'lezen'
- verkennen van schrijven (krabbels) (bijv. eigen naam, bij tekeningen of eigengemaakte boodschappenlijstjes) – vooral via tekenen, krabbelen, letterachtige vormen, letter-/tekenreeksen

Taalbeschouwing

- op speelse wijze bezig zijn met taal
- bewust worden van het eigen taalgebruik
- bewust worden dat je over taal kunt praten

